

Fáze 4: Hodnocení veřejných politik

Devátá lekce kursu Veřejná politika

Martin Potůček

O čem bude tato přednáška?

- O co jde v hodnocení veřejných politik
- Co hodnotíme?
- Jak hodnotíme? (Metody hodnocení)
- Hodnocení dopadů regulací - RIA
- Problémy hodnocení veřejných politik

O co jde v hodnocení veřejných politik

Hodnocení veřejných politik bývá zařazováno jako poslední fáze cyklu jejich tvorby a realizace. Ukazuje, nakolik se podařilo naplnit předpokládané cíle (vnější efektivita), kolik zdrojů bylo na danou politiku vynaloženo ve srovnání s dosaženými cíli (vnitřní efektivita), jaké problémy se v průběhu její realizace vyskytly – a tedy i zda byla vůbec dobře navržena a uplatňována.

Hodnocení veřejných politik nabízí odpovědi na několik typů otázek:

- Kterou z nabízejících se alternativních politik vybrat jako nejlepší? (***hodnocení ex ante***)
- Bude navrhovaná nová veřejná politika skutečně přínosná a povede k realizaci formulovaných cílů? (***hodnocení ex ante***)

Poznámka: Hodnocení ex ante je typické pro fázi 2 veřejně politického procesu – formulace politik a rozhodování.

- Proč právě implementovaná veřejná politika nepřináší očekávané efekty? Lze ji vylepšit nebo bude lépe ji ukončit? (***hodnocení in medias res***)
- Bylo v průběhu realizace již ukončené politiky dosaženo předpokládaných cílů a kolik zdrojů na ni bylo vynaloženo? (***hodnocení ex post***)

Co hodnotíme?

- Konkrétní **veřejně politický program** (například snížení výskytu kuřáků v populaci)
- Konkrétní **veřejnou politiku** (například zajištění ochrany osob a majetku v obci)
- Konkrétní **veřejně politické opatření** (například výstavbu obchvatu frekventovaného silničního tahu mimo obec)
- **Výkon celé veřejnosprávní jednotky** (obce, kraje, státu) v realizaci definovaného cíle (například kvality života, boje s korupcí, ochrany životního prostředí, podmínek pro podnikání...)

Jak hodnotíme? Metody hodnocení

Srovnávání je postupem, který se v hodnocení vyskytuje velmi často. Příklady metod, které jej uplatňují:

- **Benchmarking** (srovnání s nejlepším případem)
- Příklady dobré praxe
- **Soustavy indikátorů**, umožňující stanovení pořadí mezi srovnávanými objekty (souhrnné indexy lidského rozvoje, kvality života, konkurenceschopnosti, dobrého vládnutí etc.)
- **Multicílová analýza** (*multigoal analysis*, česky také multikriteriální hodnocení variant)

*Dalším často uplatňovaným přístupem, převzatým z ekonomie, je **nákladově přínosová analýza** (*cost-benefit analysis*, česky také analýza nákladů a užitků) a její odnože:*

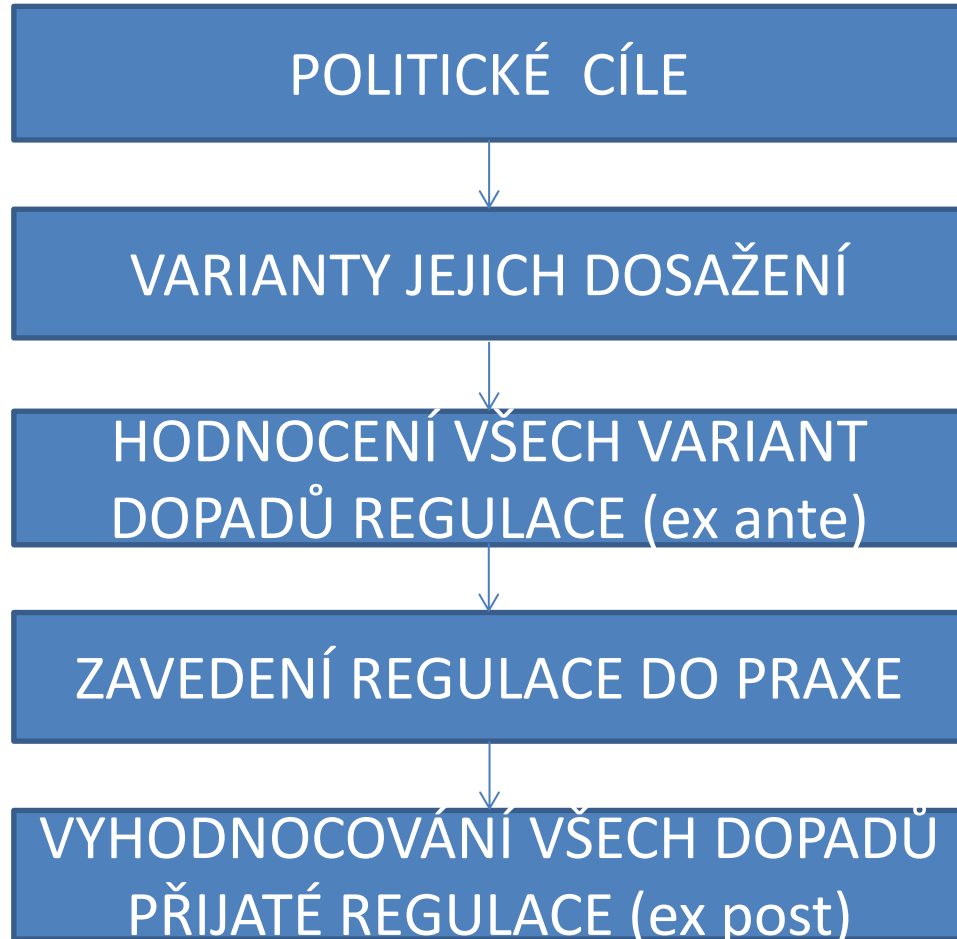
- **Analýza efektivity nákladů** (*cost-effectiveness analysis*)
- **Výsledková analýza** (analýza výsledků politiky)

Speciální postupy představují

- **procesní analýza**, to je zevrubná analýza toho, jak, kým, v jakém prostředí a s jakými efekty je daná veřejná politika realizována
- **metoda kontingentního hodnocení dopadů veřejných politik**, to je zjišťování preferencí jednotlivých občanů, kteří jsou potenciálně „zasaženi“ efekty dané veřejné politiky.

Hodnocení dopadů regulací RIA

Hodnocení dopadů regulací (*RIA – regulatory impact assessment*) je nástrojem hodnocení, který se (v různé míře) užívá ve všech zemích EU a OECD.

Příklady dalších metod hodnocení dopadů v EU:

EIA	Environmental Impact Assessment	Posuzování vlivu na životní prostředí
SEA	Strategic Environmental Assessment	Strategické posuzování vlivu na životní prostředí
TA	Technology Assessment	Hodnocení dopadu technologií na životní prostředí
TIA	Territorial impact assesment	Hodnocení územních dopadů veřejných politik

Problémy hodnocení veřejných politik

Příklad obtíže při hodnocení veřejného programu, jehož realizace byla ovlivněna intervencí vnějších faktorů:

Po roce 1989 se díky výraznému obohacení nabídky potravin na trhu a liberalizace jejich cen změnil výživový režim české populace: snížila se konzumace nezdravých a zvýšila spotřeba zdravých potravin. Došlo k tomu i ve vybraných okresech, kde byl od poloviny 80. let 20. století uplatňován program prevence kardiovaskulárních chorob Světové zdravotnické organizace CINDI. Jedním z cílů bylo snížení hladiny cholesterolu v krvi u mužů v ekonomicky aktivním věku. K tomu nakonec skutečně došlo. Sami realizátoři programu však tento pozitivní výsledek nepřičítají ani tak jeho působení, jako spíše globálním společenským změnám, zvláště výrazné změně spotřebního chování občanů...

Literature in English

Greenberg, D. 2003. *Evaluation of Public Programs*. In: Potůček, M., LeLoup, L.T., Jenei, G., Varadi, L. (Eds) *Public Policy in Central and Eastern Europe: Theories, Methods, Practices*. Bratislava: NISPAcee, pp. 203-228.

Nekola, M. 2009. "Analysing and Evaluating Major World Approaches to the Construction and Utilisation of Governance Indicators". In Potůček, M. et al., *Strategic Governance and the Czech Republic*. Praha: Karolinum, pp. 28-63.

Vedung, E. 2013. *Six models of evaluation*. In: Araral Jr. E., Fritzen, S., Howlett, M., Ramesh, M., Xun Wu (Eds.) *Routledge Handbook of Public Policy*. New York: Routledge, pp. 387-400.

Literatura česky

Drhová, Z. 2011. *Posuzování vlivů na životní prostředí: metoda „evidence based policy“ či sociálního učení?* In: Nekola, M., Geissler, H., Mouralová, M. (Eds.) *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, s. 227-246.

Drhová, Z., Ochrana, Fr. 2011. *Úvod k metodám pro hodnocení dopadů*. In: Nekola, M., Geissler, H., Mouralová, M. (Eds.) *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, s. 222-226.

Literatura česky - pokračování

- Greenberg, D. 2010. *Hodnocení veřejných programů*. In: Potůček, M. a kol.: *Veřejná politika*. Praha, Sociologické nakladatelství, s. 187- 215.
- Nekola, M. 2007. „Analýza a evaluace hlavních přístupů k tvorbě a užití indikátorů vládnutí ve světě“. in Potůček, M. et al., *Strategické vládnutí a Česká republika*. Praha: Grada., s. 25-61.
- Nekola, M. 2007. *Monitoring a evaluace realizovaných politik*. In: Veselý, A., Nekola, M. (eds.) *Analýza a tvorba veřejných politik*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 337-382.
- Ochrana, Fr. 2011. *Metoda kontingentního ohodnocování investičních dopadů veřejných politik*. In: Nekola, M., Geissler, H., Mouralová, M. (Eds.) *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, s. 278-288.
- Ochrana, Fr. 2005. *Nákladově užitkové metody ve veřejném sektoru*. Praha: Ekopress.
- Vítek, L. 2011. *Hodnocení dopadů regulací (RIA)*. In: Nekola, M., Geissler, H., Mouralová, M. (Eds.) *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum, s. 247-277.